

Csernus-Lukács Szilveszter

FELÍRÁSI JAVASLAT A NEMZETISÉGI EGYENJOGÚSÁG TÁRGYÁBAN, 1862

Az 1848–1868 között eltelt két évtized során a hazai politikai elit az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közötti közjogi viszony utáni legfontosabb kérdésnek tekintette a nemzetiségi kérdés szabályozását. Az 1868. évi XLIV. törvénycikket megelőzően több jogszabály- és törvénytervezet is született a tárgykörben. Az itt közlésre kerülő, 1862-ben született *Felírási javaslat* új, eddig nem ismert elemként járul hozzá a nemzetiségi kérdést megoldani hivatott törvénycikkhez vezető úthoz.¹

1849 nyarának megkésett országgyűlési határozatát követően az „alkotmányos szünet” időszakának első ilyen tárgyú rendelkezése, az 1860. október 20-án kihirdetett császári diplomához csatolt, báró Vay Miklós magyar kancellárhoz intézett egyik kabineti irat deklarálta a nemzetiségek egyenjogúságának elvét és szabályozta a közigazgatás nyelvhasználatát.² Az uralkodó mellett a következő év áprilisában összeülő országgyűlés is célul tűzte ki a nemzetiségi kérdés átfogó szabályozását, azonban nem csak a magyar politikai elit, de a nemzetiségi közösségek is hallatták hangjukat mind az országgyűlésben, mind azon kívül. 1861. április 2-án Karlócán a szerbek, míg június 6-7-én Turócszentmártonban a szlovák értelmiségiek fogalmazták meg követeléseiket, melyek között saját szerb, illetve szlovák területi közigazgatási autonómia is szerepelt. A pesti országgyűlésen két törvényjavaslat is született a kérdésben (egy bizottság által kidolgozott többségi és egy két román képviselő által beterjesztett kisebbségi), ám a törvényhozást az uralkodó 1861. augusztus 22-i leiratával feloszlatta, így azok tárgyalására nem került sor.³

¹ Köszönöm Deák Ágnesnek, hogy felhívta a figyelmemet erre a forrásra!

² Az iratot közli: Deák Ferencz beszédei. (2. kiadás). Szerk. Kónyi Manó. Bp. 1903. III. 501–502.

³ A nemzetiségi kérdéstről 1860-1861-ben lásd *Arató Endre*: A magyar politikai nemzet fogalmának vitája az 1860-as évek országgyűlésein. *Történelmi Szemle* 13. (1970) 444–448.; *Deák Ágnes*: „Nemzeti egyenjogúsítás”. *Kormányzati nemzetiségpolitika Magyarországon 1849–1860*. Bp. 2000. 515–330.; *Stefan Malfér*: „Empfangen, nicht verstanden” (Überlegungen zur Nationalitätenfrage und zu einem Nationalitätengesetz für Ungarn in der Zeit des Provisoriums). In: *Polgárosodás Közép-Európában – Verbürgerlichung in Mitteleuropa*. Szerk. Somogyi Éva. Bp. 1991. 169–180.;

A következő évben az Arad vármegyei román értelmiségiek memorandummal fordultak Ferenc Józsefhez, melyben nyelvhasználati jogokat követeltek községi szinten, melyre válaszul az uralkodó 1862. július 27-i rendeletében szabályozta a községi nyelvhasználatot. A rendelet ideiglenes jelleggel, a panaszok orvoslása céljából született mintegy „tűzoltásként”, így még július hónap folyamán megbízta az uralkodó gróf Forgách Antal magyar kancellárt egy nemzetiségi törvényjavaslat megalkotásával, hogy azt a majd valamikor összehívandó országgyűlés elé terjesszék. Forgách kancellár Bécsből utasította gróf Pálffy Mór királyi helytartót egy előkészítő bizottmány létrehozására. A bizottmányba a Helytartótanács kebeléből választott tagokat Pálffy, a testület élére helyetteseit – elnökül Privitzer István valóságos belső titkos tanácsost, alelnökül Péchy Ferencet nevezte ki. Rajtuk kívül Danielik János címzetes püspök, Dobrzenszky Adolf, a rutén nemzeti mozgalom egyik irányítója, Hueber Zsigmond udvari tanácsos, Korizmics László püspök, Jakab István irodalmár, a Délvidékről származó szerb Mandics Tivadar, a máramarosi román Mihályi Gábor, Palló Sándor és Abonyi István helytartótanácsi tanácsosok kerültek be a testületbe.⁴

A bizottság működéséről nem állnak rendelkezésre részletes információk, de született egy törvényjavaslat Abonyi István aláírásával 1862. október 25-i keltezéssel. A testület elsődlegesen a fent említett tizenegy tanácsosból állt, de az uralkodó engedélyezte nem hivatali tagok felvételét is a bizottságba, s Pálffy e külső tagokat a nem magyar nemzetiségek köréből választotta. A román Pópa György, a szlovák Francisci János és a rutén Páztélyi János is ilyen köztisztviselőként állt egyén volt. Az így tizenegy (ebből hat nem magyar nemzetiségű) tagot számláló tágabb bizottság volt hivatva törvényjavaslatot alkotni a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában.

Ez – az alább közölt – dokumentum egy uralkodónak szóló bevezető részből és két törvényjavaslat változatából áll. Azt azonban nem tudjuk, hogy a felirat

Tevesz László: A magyar liberális elit közös nemzetiségpolitikai koncepciója, 1849–1868. KÚT 4. (2005) 2. sz. 43–66.; Tevesz László: Eötvös József nemzetiségpolitikai koncepciója és a Deák párt által képviselt alkotmányos-nemzeti hagyomány, 1860–1868. Aetas 27. (2012) 1. sz. 105–124.

⁴ *Deák Ágnes: Soknemzetiségű nemzetállam és soknemzetiségű birodalom erőterében – Nemzetiségpolitikai alternatívák 1868 előtt. Századvég 13. (2008) 4. sz. 51–77, 53–54.; Pálffy levélfogalmazványa a főkancellárnak 1862. aug. 19. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár (a továbbiakban MNL OL) Abszolútizmus kori levéltár, D 191 M. Kir. Helytartótanács, elnöki iratok D191 16 823.III.1862.*

csak az azt kézjeggyével ellátó Abonyi önálló munkája-e vagy tárgyalta, esetleg el is fogadta a szűkebb vagy a tágabb bizottság. Ugyanakkor az bizonyos, hogy az uralkodó által meghatározott célkitűzés nem valósult meg, hiszen a megváltozott politikai viszonyok között az 1865 decemberében összeülő országgyűlés – amelyben az említett bizottság több tagja is helyet foglalt – napirendjére nem került ez a törvényjavaslat. Az indítvány a bizottsági tagokra rótt szigorú titoktartási kötelezettség következtében egyáltalán nem vált ismertté, a Helytartótanács berkein belül maradt. Ennek dacára a dokumentum képet ad arról, hogy milyen módon kívánta rendezni a magyar konzervatív politikai elitnek a Schmerling-provizórium idején vezető hivatali pozíciókat vállaló része a nemzetiségi egyenjogúságot, hogyan képzelte el magyarok és nem magyarok viszonyát a polgári államban, és miként szabályozta volna a nyelvhasználat kérdését.

Felírási javaslat a nemzetiségi igények iránti törvényjavallat alapjaira és indokaira nézve⁵

Ő császári és apostoli királyi Felségének

A f. é. aug 5. 17 615/1117 sz. a. kelt k. k. udvari rendelvénny által oda lévén utasítva ezen hű kir. Helytartótanács, hogy a hazában lakó különféle nemzetiségek méltányos igényeinek kiegyenlítését eszközlő törvényjavaslatot terjesszen cs. k. ap. Felséged elébe. Bár mélyen érezte e nagy horderejű feladatnak valamint fontosságát, úgy nehézségét is, de lelkesítve egyrészt Felséged nagylelkű szándokai iránt való hódolata s törhetlen hűsége, másrészt pedig a haza szeretete s az abban lakó minden nemzetiségek eránt táplált méltányosságának érzete által, komolyan gondolóra vette az ország függő nagy kérdéseinek ezen legfontosbikát, s annak eredménye gyanánt hódolatteljes bizalommal bátorkodik a mellékelt törvényjavaslatot következő indokaival Felséged legmagasb atyai megbírálása alá terjeszteni.

Ezen hű k. Helytartótanács legbensőbb meggyőződése szerint e hazának közjogi létele s Felséged dicső uralkodóházának örökös trónjoga, egymástól elválaszthatlan kapcsolatban, az ország történelmi jogán alapulnak.

Oly alap ez, melyet ez országnak sok százados élete, törvényei s államjogi intézményei ellenmondhatlanul igazoltak és szentesítettek.

Ennélfogva bármily közjogi változásokat követeljenek az előrehaladó időkből önkényt kifejlő szükségek, azoknak elhatározásánál ezen alap mellőzhetetlen. Mert nélküle nem biztos semmi változtatás. Új alapok keresésének s betételének kísérletét pedig sem a tapasztalás, sem a jelenkor ingadozó közviszonyainak komoly megfontolása kívánatosnak éppen nem mutatja.

Ezen meggyőződéstől áthatva Felséged hű magy. k. Helytartótanácsa a szőnyegen forgó fontos közjogi kérdést is a történelmi jog alapján vélte

⁵ Abonyi István m. k. helyt. tanácsos mint előadó által szerkesztett felírási és törvényjavaslat a nemzetiségi és nyelvi jogviszonyok tárgyában 1862. okt. 25. MNL OL, Abszolutizmus kori levéltár, D 191 M. Kir. Helytartótanács, elnöki iratok 16 823.III.1862. A szöveget mai helyesírással közlöm. A forrás elemzését lásd *Csernus-Lukács Szilveszter: Utak a nemzetiségi törvényekig* (megjelenés alatt: Tavasz Szél konferenciakötet, 2016.).

legbiztosabban megoldandónak. A történelmi jog szerint Szent István király koronájának birodalma képezé Magyarországot, melynek a fennállott hűbéri intézmények szerint kiváltságolt lakosai minden nemzetiségi különbség nélkül egyaránt a Magyar Szt. Korona tagjai valának. És midőn e kiváltságos osztály a legfelsőbb királyi jóváhagyás hozzájárultával saját akaratából jogait és kiváltságait az ország minden osztályú lakosaival nemzetiségi különbség nélkül egyaránt megosztotta, ugyanaz által az ország valamennyi lakosai ugyanazon Szt. Korona tagjaivá lőnek felavatva. Így azon magyar politikai nemzetiség, mely az előbb fennállott közjogi intézmények szerint a minden nemzetiségi különbség nélküli kiváltságokat foglalá magában – most, midőn a kiváltság különböztetése megszűnt, midőn minden lakosát ez országnak a jog egyenlősége fűzi össze – ellenmondhatlanul következik, hogy a magyar politikai nemzetiséget most már az országnak öszves keresztény lakosai minden nemzetiségi különbség nélkül képezik.

Egy politikai nemzetiségnek pedig valamint politikai élete s államjoga egy, politikai nyelve is csak egy lehet, másként a politikai együttlét, a politikai államélet lehetlenné válnék.

E nélkül annyi vészteljes szakadás állana elő, ahány az országban a nemzeti-ség, a szakadásnak pedig gondolata is egy politikai képtelenség, melyet Felsőged dicső uralkodóházát örök joggal illető Szt. Korona egysége utasít vissza.

Tehát a politikai államélet nyelve csak a politikai nemzetiség nyelve lehetvén, mennyiben amarra nézve a különbféle együtt élő népességek társadalmi viszonyai oly lényegesen hatnak ki, hogy az államélet csak a különbféle népességek társadalmi viszonyaiból eredő igényekkel gyakorlatilag helyes és igazságos összeegyeztetése [sic!] által tartható fent, nem csak szükséges, de az államélet iránt mellőzhetlen kötelesség is ezen összeegyeztetést úgy eszközölni, hogy az államélet minden népiségek társadalmi viszonyaiból eredő igények kielégítése által tartassék fenn.

A kielégítés ezen kötelessége követeli, hogy

Minden népiség a maga saját körében fejlődhesék, községi, vallási, köznevelési ügyeit rendezhesse saját nyelvén, mert ezen ügyek nem egyenesen, de csak közvetve hatnak az államéletre ki.

Minden népiség egyes tagja saját magányügyeiben saját nyelvén kérhesse az állam oltalmát s intézkedését. Minden népiség maga saját nyelvén is megérthesse

az államélet minden működését, úgymint az ország törvényeit, a hatóságok határozványait.

Minden népiség egyenlő polgári jogosultsággal bírván belőle az állam szolgálatának úgy legmagasb polcai, mint minden hivatali különbség nélkül lévén betöltendők, e tekintetben is minden nemzetiségek jog- és igényegyenlősége biztosítandó.

Ezen elvekben s azok alapján szerkesztett ./. alatt legalázatosabban ide mellékelt törvényjavaslatban az igazság, jogegyenlőség s testvéri méltányosság minden helyes követelményei Felséged Magyar Szt. Koronájának s az ország és kormányzata egységének s feloszthatatlanságának életfeltételével híven össze lévén egyeztetve, midőn bennök minden méltányos és a túlcspongást kerülő érdek az ország politikai legfőbb érdekének számba vétele mellett megnyugtatását s kielégítését találhatja. Ezen hű királyi Helytartótanács Felséged 1860. évi október 20-i legmagasb elhatározványainak s azok alapján azóta kibocsájtott legfelsőbb rendeletek, úgy az ezek folytán tényleg fennálló közállapotok szellemét hódolatteljes készséggel tartván szemei előtt, valamint egyrészt a Felséged oktb. 20-i Diplomájában változhatlanul letett alapelvnek megőrzését s egy szerves törvénybe leendő iktatásának javallatát mellőzhetlen hű alattvalói kötelemnek, valamint igaz polgári feladatának tekintve attól minden a hazában élő egyenjogú testvér népségek benyugvását s testvéri megelégedésüket bizalommal várja, egyszersmind pedig cs. s ap. kir. Felségednek minden nemzetiségi igényeken felül emelkedett s koronája egységében [sic!] az ország politikai egységét s feloszthatatlanságát védő atyai nagylelkű s bölcs gondoskodásába a legmagasb kegyelméből mielőbb összehívandó országgyűlésen leendő érvényesítés eszközlése végett hódolattal ajánlani bátorodik. Oktob. 25. 1862.

Abonyi s.k.

I.
Törvényjavaslat a magyarországi nemzetiségek jogviszonyai iránt.
./.
(ezen javaslat a nemzetiségi s nyelvi viszonyok rendezését
részletekben tárgyalja)

Törvényjavaslat a Magyarországon lakó nemzetiségek jogviszonyai iránt

1. §.

Magyarország határai közt lakó minden, külön nyelvvel bíró népfajokból kiálló nemzetiségek, jelesen magyarok, németek, szlávok, románok, rutének és szerbek – polgári s vallási tekintetben egyenjogú nemzetiségek, s minden egyes tagjai az országnak teljesen egyenjogú polgárai, kik bármely közhivatalra és országos méltóságra teljesen egyenlő igényekkel s jogosultsággal bírnak.

2. §.

De éppen ezen teljes egyenjogúság által, mindezen külön ajkú, de egy jogú népek politikai tekintetben csak egy nemzetet, a magyar állam historiai fogalmának s jogainak megfelelő egységes és oszthatatlan magyar politikai nemzetet képezik, azonban külön népségi igényeiket az ország poli[t]cai egységének korlátain belől, az egyéni és egyesülési szabadság alapján minden további megszorítások nélkül szabadon érvényesíthetik. Minélfogva

3. §.

minden honpolgárnak jogában áll saját községéhez vagy törvényhatóságához, sőt az államhatóságokhoz is kérvényeit vagy bármely beadványait saját anyanyelvén szerkeszteni.

4. §.

De más községek s törvényhatóságok, melyekhez a folyamodó közvetlenül nem tartozik, tőle csak oly nyelven szerkesztett beadványokat kötelesek elfogadni, mely annak területén divatozik.

5. §.

Községi gyűlésekben mindenki saját anyanyelvén szólhat, s kihallgatást jogosan követelhet.

6. §.

A községek ügykezelési nyelvét a községi gyűlés határozza meg, de tekintélyes kisebbség jogosan kívánhatja, hogy nyelve is alkalmaztassék az ügykezelés körül.

7. §.

A községi előljárók a községi lakosokkal hivatalos érintkezésükben azok nyelvét használni kötelesek.

8. §.

A községek egyházi ügyeiknek igazgatásánál, anyakönyveik vezetésénél, elemi iskoláikban való tanításnál követendő nyelv iránt szabadon rendelkezhetnek.

9. §.

Ha valamely község, legyen az bármely ajkú nemzetiséghez tartozó, oly szegény s tehetetlen állapotban lenne, hogy hiteles nyomozásokhoz képest is saját egyházi s nevelési terheit elviselni nem képes, az állam segélyezésére egyaránt tarthat számot.

10. §.

Minden vallásfelekezetnek és bármily ajkú nemzetiségnek az országban jogában áll bárhol közép s felső tanintézeteket felállítani s alapítani, az abban követendő iskolai nyelvet szabadon meghatározni, sőt az állami iskolai és tanítási rendszer korlátain belől a tanítási rendszer iránt a kormány felügyeleti jogának fenntartása mellett intézkedni, mihez képest minden vallásfelekezet teljes autonómiája s ezt biztosító országos alaptörvények, úgymint az 1790: 26. és 27. t. cikkek magok teljes épségökben fenntartatnak.

11. §.

Bármely ajkú nemzetiség saját nyelvének művelése céljából irodalmi egyesületeket állíthat, melyeknek működéséről azonban a tudományi és irodalmi tárgyakon kívül minden egyéb bármely tárgyalások kizárva.

12. §.

Minden állami tanintézetekben az oktatási nyelveket a kormány kellő figyelemmel a tudományos kiképezés lehetőségére, a vidéki viszonyokra, a hallgatóság nemzetiségi s nyelvi viszonyaira határozandja meg.

13. §.

Az országos egyetemenél az oktatási nyelv az országos politikai nemzetiség nyelve – a magyar, de minden ajkú nemzetiség nyelvének s irodalmának művelése céljából ezekre nézve külön tanszékek állíttatnak. Különben szabadon fennhagyatik, hogy a kormány engedelmé s felügyelete mellett az egyetemben bármely ajkú nemzetiség nyelvén tetszés szerinti tárgyakra nézve rendkívüli tanórák és előadások szerveztethessenek azok számára, kik azokat hallgatni óhajtanák, s magokat e végre eleve jelentenék.

14. §.

A megyei, szabad kerületi és sz. kir. városi törvényhatóságok, nem különben a rendezett tanáccsal bíró községek gyűléseiben mindazok, kik törvény szerint szó-lásjoggal bírnak, anyanyelvüket használhatják.

15. §.

De az ily törvényhatósági gyűlések vezetésénél, a végzések kimondásánál s jegyzőkönyvek vitelénél a mellőzhetlen kormányzati egység fenntartása végett az országos politikai nemzetiség nyelve, a magyar léssen használandó, az ugyanazon törvényhatóságban létező minden nemzetiségek joga fennmaradván a jegyzőkönyvnek saját nyelvén is leendő vezetését kívánni.

16. §.

A törvényhatósági tisztviselők a magánosokkal, s illetőleg az alájok rendelt községekkel minden administratív, magánjogi s bűnvádi tárgyalásoknál azoknak nyelvét használni s a törvényhatóság minden rendeleteit is ugyanazon kiadni s közleni kötelesek.

17. §.

Valamint a törvényhatóságok ügykezelési nyelve a kormányzati egység mellőzhetlen fenntartása végett, úgy hasonlóul minden törvényhatósági, polgári s fenyítő

törvényszékek, árvai és számoltatószékek ügykezelési nyelve az országos bírósági egységnek hasonlóképp mellőzhetetlen fenntartása végett is a magyar, de bármiféle kihallgatások, vizsgálatok s önvallomások az illetők anyanyelvén kiveendő és felteendő, s előtők ugyanazon felolvasandók, valamint minden bírói végzéseket is köteles az illető közigazgatási tisztviselő az illető félnek az eredeti szövegen kívül saját anyanyelvén is kiadni.

18. §.

A törvényhatóságok egymással, valamint minden államhatóságokkal az országos politikai nemzetiség nyelvén, magyarul közlekednek.

19. §.

Az országos hatóságok ügykezelési nyelve a magyar.

20. §.

Minden honpolgárnak, bármely ajkú nemzetiséghez vagy vallásfelekezethez tartozzék, teljesen egyenlő joga lévén az országos hivatalokra s méltóságokra lépni, a kormány köteles arra állandóul s komolyan ügyelni, hogy minden országos hatóságoknál minden a hazában élő különajkú nemzetiségek kebeléből az erre nézve szükséges képzettséggel bíró egyének sorából elegendő számmal alkalmaztassanak, hogy magános felek által saját anyanyelvükön beadandó kérvények s beadványok tárgyalását, illetőleg hiteles fordítását eszközölhessék. A főispáni méltóságok betöltésénél a kormány a nemzetiségi viszonyt, illetőleg a vidéki nyelv kellő ismeretét különösen figyelemben tartandja. A megyékben pedig a néppel közvetlenül érintkező járásbeli hivatalokra csak az ottan lakó nemzetiségek kebeléből való vagy azoknak nyelvét kellőleg értő egyének lesznek alkalmazhatók, mennyiben különben ily hivatalokra a szükséges képzettséggel és ismerettel bírnak.

21. §.

Az országgyűléseknek tanácskozási s ügykezelési nyelve a magyar.

22. §.

A törvények e nyelven szerkesztendők, de együttesen minden ezen törvény 1. §-ban előszámlált nemzetiség nyelvén is kiadandók, kihirdetendők, s a

törvényhatóságokhoz az ottani népiségi viszonyokhoz képest is hiteles kiadásokban pecsét alatt megküldendők.

23. §.

Az ország területén létező minden testvér nemzetiségeknek ekként megállapított jogai az ország sarkalatos törvényének nyilváníttatván, soha semmiféle megszorítást nem szenvedhet.

Buda, okt. 25-én 1862.

Abonyi s. k.

II.

Törvényjavaslat a magyarországi nemzetiségek jogviszonyai iránt.
(ezen javaslat a nemzetiségi igényekre nézve nagyobb általánosságban van tartva)

1. §.

Magyarország minden lakosa különbség nélkül, bármelyikhez a benne élő nemzetiségekhez és törvényesen bevett vallásokhoz tartozik, minden polgári jogokra nézve teljesen egyenjogú, és az ország minden méltóságaira s hivatalaira – ha különben azokra kellő képzettséggel bír – minden különbség nélkül alkalmaztathatik.

2. §.

Magyarország minden lakosa, nemzetiségi különbség nélkül, saját anyai nyelvén bármely hatósághoz érvényesen folyamodhatik, s kívánhatja, hogy a folyamodására keletkező végzések közvetlen felsősége által saját anyanyelvén adassanak ki.

3. §.

Minden község saját belügyei, úgy egyházi és oskolai dolgai kezelésénél vagy felsőbb helyekhez és hivatalokhoz beadandó folyamodásaiban s jelentéseiben saját nyelvét szabadon használhatja, s közvetlen felsősége véle ugyanazon nyelven érintkezni köteles. Vegyes ajkú községeknél a kisebbség anyanyelvének is illő befolyás engedendő.

4. §.

Minden nemzetiségnek egyenlő joga van iskolákat és nyelvmívelő irodalmi egyesületeket a kormány előleges engedelmével s felügyelete mellett alapítani, fenntartani, s azoknál saját nyelvét használni.

5. §.

A felsőbb állami tanodákban a tannyelveket a nemzetiségi viszonyokra való kellő tekintettel a kormány határozza meg. Az országos egyetemen azonban a tannyelv a magyar, de minden nemzetiségek nyelveire nézve külön nyelv s irodalmi tanszék állítatik fel.

6. §.

Minden törvényhatóságoknál, törvényszékeknél, úgy nemkülönben a közigazgatási s törvénykezési országos hatóságoknál a mellőzhetetlen kormányzati egység fenntartása végett az ügyviteli és kezelési nyelv a magyar, ezen vezetettnek a tanácskozások és mondatnak ki a végzések minden törvényhatósági tanácskozmányokban, de mindennemű fő- és alhatóságok végzései az illető végrehajtó közlegek által az illetőknek saját anyanyelvükön is kiadandók – amely törvényhatóságban pedig több nemzetiségbeliek laknak, ugyanazok a jegyzőkönyveknek saját anyanyelvükön való szerkesztését is kívánhatják.

7. §.

Az országgyűlés tanácskozási és ügyviteli nyelve a magyar, ezen hozatnak a törvények, de ugyanazok minden, a hazában lakó testvér nemzetiségek nyelvén is szerkesztendők, meghitelesítendők, s az ország nagy pecsétje alatt minden országos hatóságoknak és törvényhatóságoknak – mennyiben a bennök lakó nemzetiségek általa érdekelvők – megküldendők, s ugyanazon szövegben is ünnepélyesen kihirdetendők.

Kelt Budán, okt. 25. 1862.

Abonyi s. k., mint előadó